

Великий день...

Великдень Перемоги...

**В цей день цвітуть салюти
І чути дзвін пісень,
Не дай нам, Бог, забути
Який сьогодні день!**

Ю. Рибчинський

Частина I

«Дев'яте травня! Ніколи не забути цього дня радянській людині. Як ніколи не забути 22 червня 1941 року. Між цими датами, немов, минули століття... Ми не чекали двадцять другого червня. Але ми хотіли, щоб настав день, коли останній удар звалить з ніг чорне чудовисько, що осквернило життя...».

Газета «Правда», 9 травня 1945 року, М. Тихонов.

Довгих чотири роки тривала темна навала фашистського звіря, але засяяла зірка Перемоги. «Здійснилося! Вона перед нами, не слово, не мармур, гаряча, жива, в гімнастерці, полинялій від сонця і дощів, сива від пилу походів, зі слідами поранень на грудях, найпрекрасніша і найулюбленіша, наша Перемога!».

Газета «Правда», 10 травня 1945 року І. Еренбург.

8 та 9 травня Україна, як і весь світ, відзначає Дні пам'яті та примирення, пам'яті жертв Другої світової війни, пам'яті тих, хто загинув, тих, хто вижив і пройшов через усі кола пекла війни.

Всі муки і тривоги
Ми випили до дна.
Крізь муки і тривоги
Ми йшли чотири роки,
Ми йшли до перемоги,
А з нами йшла весна.

З сивої давнини повелося віншувати найхоробріших, що перемогли у ратних бойовищах. Воїни проходили урочистою ходою підкореними містами, показуючи свою доблесть. Військові паради проводилися в арміях Давнього Єгипту, Персії, Риму. Слово «парад» має латинський корінь і означає «торжество». Фараони та царі розуміли значення цих військових оглядів для підняття морального духу війська, щоб завойовані народи побачили міць держави-переможця. У стародавніх римлян полководець, який здобув важливу перемогу, удостоювався

права тріумфу – урочистого проходження на чолі війська під музичний супровід переможеним містом.

Великого поширення паради набули в XVII столітті у Франції, в Пруссії. Для великих армій, що вимагали складної взаємодії численних мас піхоти, кавалерії, парад став найкращим засобом навчання солдатів військовому строю.

Напевно, не тільки в Європі, Канаді та США, багато людей, особливо старшого віку, знають про історичний Парад Перемоги, що відбувся в Москві. Насправді ж, Парадів Перемоги, в яких брали участь війська країн-союзниць, було чотири. Тріумфальні марші були присвячені закінченню Великої Вітчизняної війни, перемозі союзників у Другій світовій війні, розгрому гітлерівської Німеччини та імператорської Японії.

Найяскравішим і незабутнім був Парад 24 червня 1945 року, що символізував завершення Великої Вітчизняної війни, демонстрував світові міць Радянської держави та її армії. Парад був проведений в стилі римських тріумфів: урочиста хода війська, кидання прапорів і штандартів поваленого ворога до підніжжя Мавзолею.

Крім Параду у Москві, два марші переможців пройшли 4 травня і 7 вересня 1945 року у Берліні. 16 вересня цього ж року відбувся ще один Парад в китайському Харбіні на честь перемоги над Японією.

Весь світ обійшли кадри історичного Параду в Москві, та мало хто згадує перший урочистий марш радянських військ 4 травня в поваленому Берліні.

2 травня у столиці Третього рейху капітулювали залишки Берлінського гарнізону. У день Великої Перемоги, коли навкруги панувала небачена радість, радянські солдати, зі зброєю в руках,

продовжували її утверджувати, мир не одразу запанував у світі. Ще вирішувалася доля Празького повстання, коли танкові армії 1-го Українського фронту на світанку 9 травня прийшли на допомогу Празі. На одних вулицях столиці Чехословаччини радянських танкістів захоплено зустрічало населення міста, а на інших їм доводилося з ходу вступати в бій. Закінчувалися бойові дії в Прибалтиці, минав термін ультиматуму, встановлений командуванням 3-го Білоруського фронту Курляндському угрупованню німецьких військ.

Воєнний парад радянських військ Берлінського гарнізону відбувся 4 травня 1945 року. Вулиці міста ще димілися від пожеж, де-не-де відбувалися бої місцевого значення.

Воїни радянської Армії на Параді в переможеному Берліні

Колона солдатів радянської 5-ї ударної армії на Параді в парку Люсгартен в Берліні;

Фото з архіву журналу «Огонёк» «Перший Парад Перемоги».

Солдати та офіцери, які рухалися урочистим маршем від Бранденбурзьких воріт до зруйнованого Рейхстагу, йшли повз руїни будинків, що були перетворені гітлерівцями на фортеці. Червоноармійці марширували в тих самих гімнастєрках, у яких штурмували лігво недобитих гітлерівців.

Приймав парад перший радянський військовий комендант Берліна генерал-полковник, герой Радянського Союзу, Микола Єрастович Берзарін.

**Вони вважали, що підкорять весь світ.
Фотографія Івана Шагіна «Колонна
немецьких військовоплєнних идєт мимо
Лєртського вокзала (Lehrter Bahnhof) в
Бєрліне. Слева находїтся советская САУ
ИСУ-152»**

Символічною є світлина «Поєт Євгеній Долматовський со скульптурної головою Гїтлєра в Бєрліне. 1945 год» військового фотокореспондєнта Євгена Халдєя, автора всєсвітньо відомої фотографії «Прапор Перемоги над рєйхстагом». А на світлинї поєт Євген Долматовський, автор популярної піснї «Ой, Днїпро, Днїпро, тє широк, могуч». Скільки радїсних емоцій на лицї у воїна-переможця!

«Перемога! Це найбільше щастя для солдата – освідомлення того, що ти допоміг своєму народові перемогти ворога, відстояти свободу Батьківщини, повернути їй мир. Освідомлення того, що ти виконав свій солдатський обов'язок, борг важкий та благородний, вище якого немає нічого на землі!» (Маршал Рокоссовський)

Девід Ейзенхауер, головнокомандувач сил Антигітлерівської коаліції в Європі, організував 7 травня 1945 року підписання документа про капітуляцію фашистської Німеччини. При цьому «Акт» від імені Радянського Союзу затвердив, не маючи на це повноважень та дозволу, начальник радянської військової місії у Франції при штабах союзних військ Суслопаров. У той же час він, забезпечуючи для радянського уряду можливість вплинути в разі потреби на подальший перебіг подій, зробив примітку до документа. В офіційному папері була стаття 4, яка допускала його заміну, якщо про те заявить якась держава, «іншим генеральним документом про капітуляцію, укладеним Об'єднаними Націями або від їх імені».

Керівництво СРСР було не згодне з документом, підписаним в Реймсі, так як він не був узгоджений урядом СРСР і країну, яка здійснила найбільший внесок в справу Перемоги, переносив на другий план. Радянське керівництво наполягло на новому підписанні документу. За пропозицією Й. В. Сталіна та за домовленістю з союзниками, процедуру в Реймсі стали вважати попередньою капітуляцією.

Підписання по всій формі **«Акта про беззастережну капітуляцію Німецьких збройних сил»** здійснили в передмісті Берліна 8 травня 1945 року о 22 годині 43 хвилини. Воєнні дії усіх «збройних сил на землі, на морі та в повітрі...» мали бути припинені 8 травня о 23:01. Від імені Радянського Союзу документ підписав представник Верховного Головнокомандування Червоної Армії Маршал Георгій Костянтинівич Жуков. До слова, Суслопаров був присутній на цій церемонії, тут же він дізнався, що Сталін не має претензій (!) до його дій в Реймсі. Більш того, Суслопаров був нагороджений орденом Леніна, йому присвоїли чергове звання – генерал-лейтенант.

Однак те, що капітуляція Німеччини, підписана маршалом Жуковим 8 травня 1945 року в Берліні, була не першою, в радянські часи не було прийнято говорити.

Американці «розчарували» товариша Сталіна, але останнє слово

все ж таки було за Кобою... Про це в II частині розповіді.

Вперше Берлін був підкорений російською армією у 1760-му році, під час Семирічної війни, тоді був вивішений німецький білий прапор перед корпусом генерала Чернишова. Другий раз захопили місто у 1813 році. За історичною версією, ці ключі від Берліна були передані на зберігання в Петербурзький Казанський Собор. За часи, коли імперія вела війни, у соборі були зібрані ключі від майже сотні міст, що підкорилися російській армії. Потім ключі деякий час зберігалися у вівтарі Храму Казанської ікони Божої Матері в маєтку Ярополець, генерала Захарія Чернишова.

Храмове майно майже все розграбували ще більшовики, а в 1941-му німецькими військами було вивезено, все що тільки було можливо. З тих пір слід берлінських ключів загубився. Багато істориків пишуть, що коли в 1941 році Гітлер, який вірив в окультні сили, хотів захопити Ленінград, то однією з його цілей були давні ключі від столиці Німеччини. Ключі були символом перемоги.

23 червня 1945 року в усіх газетах Радянського Союзу було опубліковано наказ Верховного головнокомандувача Й. Сталіна: «В ознаменування Перемоги над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні призначаю 24 червня 1945 року в Москві на Красній площі парад військ... Парад Перемоги».

За місяць до урочистої події було розіслано директиву Генштабу: кожен фронт мав виділити для параду зведений полк. Загальна чисельність парадних розрахунків мала скласти близько 40 тисяч чоловік. Учасників підбирали з особливою ретельністю. Перевагу віддавали тим, хто проявив на війні мужність та героїзм. Мали значення

і фізичні дані. Так, в наказі по військах 1-го Білоруського фронту вказувалося, що зріст бійця повинен бути не нижче 176 см, а вік – не старше 30 років. Зведені полки повинні були прийти, маючи при собі 36 бойових знамен з'єднань і частин фронту, котрі найбільше відзначилися в боях, та захоплені в битвах бойові знамена.

Період підготовки до параду ознаменувався важливою подією: врученням нагород учасникам Параду – медалі «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 рр.», що була заснована в День Перемоги.

Від Владивостока до Бреста, на площах Києва, Мінська, Кишинєва, Риги, Тбілісі, Єревана, Ташкента, Алма-Ати раділи люди. **Це свято ВСІХ народів Радянського Союзу, які спільно здобули Перемогу та заплатили за неї страшну криваву ціну.**

У святково прибраній Москві люди, в очікуванні головного свята країни – Параду Перемоги, заповнювали вулиці багатотисячною рікою. Всі охоплені єдиним почуттям радості. Красна площа і прилеглі до неї вулиці вщент заповнені військовими, лунає оркестр, всі схвильовані в очікуванні торжества. І тут розпочався дощ, немов сама природа оплакувала тих, хто героїчно поліг у боротьбі з ворогом: воїнів, партизанів, мирних людей, страчених ворогом на окупованих територіях, жертв Голокосту та закатованих у концтаборах.

Рівно о 10 годині, з боєм кремлівських курантів, Г.К. Жуков на білому коні виїхав на Красну площу. Урочистий марш переможців відкрив командувач парадом Маршал К. К. Рокоссовський. Для обох задалегідь підібрали коней: Жукову – білого за кличкою «Кумир», Рокоссовському – вороного на прізвисько «Полюс».

Порядок урочистого маршу визначався послідовністю розташування

фронтів під час війни – від Північного Льодовитого океану до Чорного моря.

*Маршал Радянського Союзу
командувач 2-м Українським
фронтом Р. Я. Малиновський на
чолі знаменної групи зведеного
полку
2-го Українського фронту*

Оркестр, чисельністю 1400 музикантів, супроводжував військові колони. Кожен зведений полк проходив під свій бойовий марш.

І раптом оркестр замовк, почали бити 80 барабанів. Вперед вийшла особлива рота солдат з двома сотнями ворожих прапорів. Воїнів, відібраних для особливого ритуалу – повалення ворожих прапорів і штандартів, називали «носіями». Вони несли нахилені майже до землі історичні та бойові знамена розгромлених німецьких і фашистських полків і дивізій.

Прапороносці парадного батальйону кидають фашистські прапори до мавзолею

Порівнявшись з підніжжям Мавзолею, під гуркіт барабанів, бійці робили різкий поворот направо і з силою кидали ворожі знамена.

Нині 200 прапорів і штандартів Третього рейху є частиною прапорів фонду ЦМВС, більшість з яких зберігається в запасниках музею.

Замикали хід піхотинців вихованці суворовських училищ. Потім, повз трибуни, риссю пройшла зведена кінна бригада на чолі з генерал-лейтенантом Н. Я. Кириченко, проїхали розрахунки зенітних установок на машинах, батареї протитанкової і великокаліберної артилерії, гвардійські міномети, мотоциклісти, бронемашини, машини з десантниками. Парад техніки продовжили танки Т-34 та ІС, самохідні артилерійські установки. Завершився парад на Красній площі проходженням тисячотрубного військового зведеного оркестру.

Парад, що проходив під проливним дощем, тривав майже дві години. В тріумфальному марші прийняли участь: 24 маршала, 249 генералів, 2,5 тис. офіцерів, 31 тис. рядових та сержантів.

Цікава та маловідома подробиця.

У залі Перемоги, в Москві, зберігається, унікальний експонат – «ключ від Берліна», який скинув з повітря нашим наступаючим військам екіпаж штурмовика Іл-2 Героя Радянського Союзу Миколи Белавина. Ідея з символічними ключами (!) належала уродженцю Ленінграда, полковнику Олександру Піркіну. Йому було відомо про ключі від фортець і міст, переможених російськими

Копія «ключа від Берліна» з табличкою, скинутого М. Белавиним. Центральний музей ЗС Росії, Москва

військами, які зберігалися у його рідному місті. Тим паче, виповнювалося 185 років від першої капітуляції Берліна в 1760 році перед російською армією. За його ініціативою робочі Ленінградського

*Петро
Нечипорук*

заводу імені Кірова виготовили і надіслали чотири символічних залізних ключа, розміром один метр, з наказом: «Відкрити ворота на Берлін і цим прискорити перемогу над гітлерівською Німеччиною!». На вушкуні у ключів, а їх було чотири, з одного боку було вибито 1760, а з іншого – 1945. Крім командира ескадрильї, Героя Радянського Союзу гв. капітана Белавина, ключі було довірено скинути штурману, Герою Радянського Союзу гв. майору Олександрову Носову і командирам ланок гвардії старшим лейтенантам Михайлу Камельчіку і **Петру Нечипорuku, нашому земляку**, уродженцю села Бродецьке Козятинського району Вінницької області. З чотирьох ключів в руки наших бійців потрапив тільки один. Доля решти невідома.

На історичному Параді Перемоги на Красній площі цей символічний ключ від Берліна було довірено нести ще одному **нашому землякові** – генерал-майору **Дуці М. І.**

***Довідка.** Дука Михайло Ілліч народився 27 серпня 1909 року в селі Селище нині Козятинського району Вінницької області в багатодітній селянській родині. У 1924 році закінчив сільську школу, працював ковалем. Михайло Дука закінчив школу ФЗУ при Подільському механічному заводі в місті Подольську Московської області в 1930 році, працював на заводі. У вересні 1931 року Михайло був мобілізований до лав Червоної Армії. Він був заарештований органами НКВС СРСР 1 травня 1937 року, чекісти Дуку в ув'язненні «мучили», але*

Михайло Дука

богатыр-коваль витримав допити та не обмовив себе. У березні 1938 року був звільнений у зв'язку з недоведеністю обвинувачення.

З перших днів війни Михайло був зарахований до Брянського міського партизанського загону, чинив диверсії у ворожому тилу. У листопаді 1941 р він організував і провів велику акцію в Орлі, тоді партизани знищили сотні гітлерівців і їх посібників. Після загибелі командира загону Д. Є. Кравцова в грудні 1941 року, Михайло Дука очолив загін, а пізніше партизанську бригаду імені Кравцова. Командир партизанського з'єднання, генерал-майор Олександр Сабуров так характеризував Михайла Ілліча: «Чоловік цей, здавалося, був народжений для командирської посади – все в ньому

було великим: і ладна, струнка фігура, і горда посадка голови з розумними, трохи пустотливими очима, і голос – спокійний, але з твердими і навіть владними інтонаціями».

На бойовому рахунку бригади – тисячі знищених гітлерівських солдатів і офіцерів, 17 розгромлених ворожих гарнізонів,

Командири партизанських формувань після отримання урядових нагород. Зліва Михайло Ілліч Дука

72 пущених під укіс ешелони, 57 підірваних залізничних і шосейних мостів. У червні 1943 року німці та їх союзники розгорнули в Брянських лісах масштабну антипартизанську операцію «Циганський барон» (Zigeunerbaron). Загальна чисельність військ противника досягала 50 000 чоловік. Бригада Дуки пробилася з оточення. Наприклад, в бою під Смеліжем партизани 10 годин відбивала ворожі атаки на партизанський аеродром.

За уміння вирішувати найскладніші бойові завдання, Михайлу Іллічу було присвоєно військове звання «генерал-майора» та звання Героя Радянського Союзу. У 1944 генерал-майор Дука був

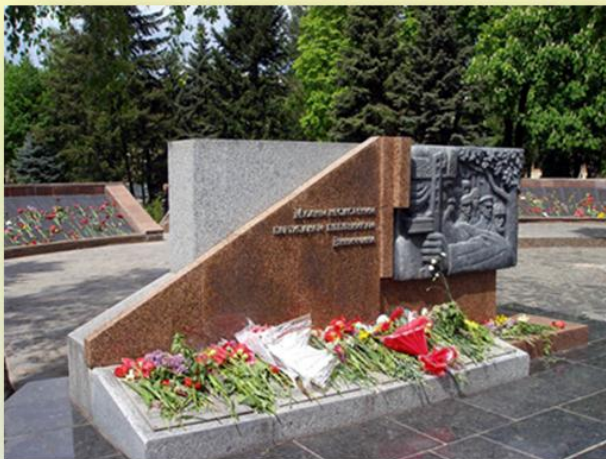
направлений в діючу армію командиром стрілецької дивізії.

У критичні моменти бою, генерал-майор Дука не ховався за спинами підлеглих, особисто керував відбиттям контратак противника. Михайло Ілліч в 1973 році розповів про його «купання» у Шпрее. Коли під безперервним німецьким вогнем почалась переправа, Дука переправлявся в одному човні з підполковником Зотовим. Веслували командири самі, вибух одного зі снарядів перевернув човен. Так генерал Дука і підполковник Зотов опинилися в холодній річковій воді. З берега хтось із бійців крикнув: «Хлопці, генерал пливе!». І тоді гвардійці кинулися в воду – чи то слідуючи командирському прикладу, чи то бажаючи командирів врятувати. В результаті, плацдарм був захоплений – і дивізія Дуки рушила далі на Берлін, де гвардійці брали участь в штурмі столиці Німеччини.

У червні 1947 р колишній партизан був призначений комендантом німецького міста Лейпцига; був заступником командувача військами Одеського військового округу; ніс службу на посаді начальника управління оперативної зони Цивільної оборони СРСР. Михайло Ілліч помер 11 жовтня 1976 року та за заповітом похований у Брянську.

Ім'я Михайла Ілліча Дуки вибито на пам'ятному знаку у Вінниці партизанам і підпільникам Вінниччини.

Ще хотілося б додати деякі маловідомі факти, пов'язані з Прапором Перемоги. Офіційно, в усі підручники історії увійдуть два прапороносця – Михайло Єгоров і Мелітон Кантарія, їм дісталася вся слава. І хоча в їх групі значився артилерист і замполіт Олексій Берест, про нього зволіють промовчати. До нагород за взяття Рейхстагу і встановлення прапора Перемоги було представлено сто чоловік. Жуков,

побачивши таку кількість претендентів, призупинив процес нагородження та вирішив розібратися. Було дві комісії. Перше розслідування, по гарячих слідах, було проведено в 1945-46 рр. Друге – в 70-80-х рр.

Рейхстаг обороняли добірні частини СС, які чинили шалений опір. Штурм тривав протягом двох днів і не за поверх, а за кожний метр. Розвідгрупа лейтенанта Олексія Береста, у складі сержанта Єгорова та молодшого сержанта Кантарії, під прикриттям вогню, прорвалася до виходу на дах Рейхстагу, і там встановила прапор, який ми і вважаємо Прапором Перемоги. За участь в операції обидва сержанти, відповідно – росіянин та грузин, стали Героями Радянського Союзу, а офіцера Олексю Береста нагородили... лише орденом Червоного Прапора.

Після 24 червня 1945 року, в СРСР військові паради з нагоди Перемоги не проводили. Офіційно День Перемоги не відзначався. Більш того, 9 травня, оголошене в 1945 році святковим вихідним днем, з 1948 року перестає бути таким і стає робочим, а власникам орденів і медалей, отриманих за військові подвиги, перестають виплачувати

нагородні допомоги. 20 років Радянський Союз не відзначав День Перемоги парадом на Красній площі, і лише 1965 року 9 Травня знову стало всенародним святом і вихідним днем. Відбувся парад, в ході якого вперше несли Прапор Перемоги.

І у нас, у Вінниці, як і в кожному селі та місті Радянської Країни, тоді ж відбувся парад Перемоги. Хай не такий величний як у столицях, але вінничани вшановували своїх визволителів – радянських воїнів.

Світлини післявоєнної Вінниці військового фотокореспондента Юрія Губанова

Она была в линялой гимнастерке,
И ноги были до крови натерты.
Она пришла и постучалась в дом.
Открыла мать. Был стол накрыт к обеду.
«Твой сын служил со мной в полку одном,
И я пришла. Меня зовут Победа».
Был черный хлеб белее белых дней,
И слезы были соли солоней.
Все сто столиц кричали вдалеке,
В ладоши хлопали и танцевали.
И только в тихом русском городке
Две женщины как мертвые молчали.

Ілля Еренбург,
«В мае 1945»

P.S. При написанні статті були використані матеріали і фото з відкритих джерел. Автор роботи має право на повноту, глибину, системність у поданні матеріалу.

Використані електронні джерела:

- Genadiy Интересные факты о Параде Победы 1945 года [Электронный ресурс] / Genadiy// Интересные факты I-ФАКТ.Р : вебсайт. – Режим доступа: <https://i-fakt.ru/interesnye-fakty-o-parade-pobedy-1945-goda/>, вільний. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 13.04.2021.
- Администратор Судьба нацистских знамен [Электронный ресурс] / Администратор // Всё о Второй мировой Исторический, научно-образовательный сайт о Второй мировой войне : вебсайт. – Режим доступа: <https://wwii.space/судьба-нацистских-знамен/>, свободный. – Назв. с экрана. – Дата просмотра: 08.04.2021.
- Ангел Охоронець Хто підписував капітуляцію в 1945. Акт про беззастережну капітуляцію фашистської Німеччини. Солдатська чесність Ейзенхауера [Электронный ресурс] / Ангел Охоронець // monster-evo : вебсайт. – Режим доступа: <https://monster-evo.ru/uk/angel-hranitel/kto-podpisyval-kapitulyaciyu-v-1945-akt-o-bezogovorochnoi-kapitulyacii/>, вільний. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 13.02.2021.
- Бросалина, Любовь Евгений Халдей: Фотограф победы [Электронный ресурс] /Любовь Бросалина // Журнал: Rosphoto.com / «Российское фото» : вебсайт. – Режим доступа: https://rosphoto.com/history/evgeniy_haldey_fotograf_pobedy-1567, свободный. – Назв. с экрана. – Дата просмотра: 08.02.2021
- Дука Михаил Ильич [Электронный ресурс] // Брянский край : Краеведческий информационно-справочный портал . – Режим доступа: <http://libryansk.ru/duka-mihail-ilich/>, свободный. – Назв. с экрана. – Дата просмотра: 08.02.2021.

- Елена Губанов Юрий Николаевич Легко говорить о войне (228 фото [Электронный ресурс] / Елена // За городом всегда что-нибудь интересное : вебсайт. – Режим доступа: <https://ribalych.ru/2015/03/31/gubanov-yurij-nikolaevich/>, свободный. – Назв. с экрана. – Дата просмотра: 08.02.2021.
- Качук, Николай Ключи от Берлина [Электронный ресурс] / Н. Качук // Беларусь сегодня : вебсайт. – Режим доступа: <https://www.sb.by/articles/klyuchi-ot-berlina.html>, свободный. – Назв. с экрана. – Дата просмотра: 08.03.2021.
- Качук, Николай Ключи от Берлина (окончание) [Электронный ресурс] / Н. Качук // Беларусь сегодня : вебсайт. – Режим доступа: <https://www.sb.by/articles/lukashenko-postavil-zadachu-po-razvitiyu-novykh-napravleniy-raboty-v-strukture-upravleniya-delami-pr.html>, свободный. – Назв. с экрана. – Дата просмотра: 08.03.2021.
- Коли закінчилася війна: що сталося 8 травня 1945 року? [Електронний ресурс] // DW.COM : вебсайт. – Режим доступу: <https://www.dw.com/uk/коли-закінчилася-війна-що-сталося-8-травня-1945-року/a-18413657>, вільний. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 13.04.2021.
- Колонна немецких военнопленных идет мимо Лертского вокзала (Lehrter Bahnhof) в Берлине. Слева находится советская САУ ИСУ-152 [Электронный ресурс] // Военный альбом Фотографии Второй мировой и Великой Отечественной войны (1939-1945) : вебсайт. – Режим доступа: <https://waralbum.ru/365864/>, свободный. – Назв. с экрана. – Дата просмотра: 10.04.2021.
- Колонна солдат советской 5-й ударной армии на параде в парке Люсгартен в Берлине [Электронный ресурс] // Военный альбом Фотографии Второй мировой и Великой Отечественной войны (1939-1945) : вебсайт. – Режим доступа:

<https://waralbum.ru/152316/> , свободный. – Назв. с экрана. – Дата просмотра: 10.04.2021.

- Колонна солдат советской 5-й ударной армии на параде в парке Люсгартен в Берлине [Электронный ресурс] // Военный альбом Фотографии Второй мировой и Великой Отечественной войны (1939-1945) : вебсайт. – Режим доступа: <https://waralbum.ru/152327/> , свободный. – Назв. с экрана. – Дата просмотра: 10.04.2021.
- Корякин, Олег МО РФ опубликовало малоизвестные документы о Параде Победы 1945 года [Электронный ресурс] / О. Корякин // Русское оружие : вебсайт. – Режим доступа: <https://rg.ru/2020/06/19/mo-rf-opublikovalo-maloizvestnye-dokumenty-o-parade-pobedy-1945-goda.html>, свободный. – Назв. с экрана. – Дата просмотра: 08.02.2021.
- Костянець, Зінаїда Жити і пам'ятати [Электронный ресурс] / З. Костянець // ZN.UA : вебсайт. – Режим доступа: https://zn.ua/ukr/SOCIUM/zhiti_i_pamyatati.html, вільний. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 13.04.2021.
- Неизвестный подвиг: кто поднял Знамя Победы над Рейхстагом [Электронный ресурс] // Москва 24 : вебсайт. – Режим доступа: https://www.m24.ru/articles/oprosy/21082013/24031?utm_source=CopyBuf, свободный. – Назв. с экрана. – Дата просмотра: 08.04.2021
- Никонов, Вячеслав Алексеевич «Двадцать восемь мгновений весны 1945-го». День Победы [Электронный ресурс] / В. А. Никонов // Российское историческое общество : вебсайт. – Режим доступа: <https://historyrussia.org/sobytiya/dvadtsat-vosem-mgnovenij-vesny-1945-go-den-pobedy.html>, свободный. – Назв. с экрана. – Дата просмотра: 08.04.2021.
- Маловідомі факти про Парад Перемоги 1945 року, про яких в СРСР воліли замовчувати [Электронный ресурс] // Proexpress. С нами

всегда интересно : вебсайт. – Режим доступа:
<https://proexpress.com.ua/uk/maloizvestnye-fakty-o-parade-pobedy-1945-goda-o-kotoryh-v-sssr-predpochitali-ymalchivat>, вільний. –
Назва з екрана. – Дата перегляду: 13.02.2021.

- Медаль «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941—1945 рр.» [Електронний ресурс] // Герої України : вебсайт. – Режим доступа: <http://heroes.profi-forex.org/ua/medal-za-pobedu-nad-germaniej-v-velikoj-otechestvennoj-vojne-1941-1945-gg> , вільний. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 13.03.2021.
- Огнев, Ярослав «Красная звезда», «Известия», «Правда», «Комсомольская правда» 1941-1945 [Электронный ресурс] / Я. Огнев // LiveJournal : вебплатформа ЖЖ. – Режим доступа: <https://Ognev.livejournal.com/5178106.html>, свободный. – Назв. с экрана. – Дата просмотра: 08.02.2021
- Огнев Ярослав Газета «Правда», 9 мая 1945 года Н.Тихонов [Электронный ресурс] / Я. Огнев// LiveJournal : вебплатформа ЖЖ. – Режим доступа: <https://Ognev.livejournal.com/476257.html>, свободный. – Назв. с экрана. – Дата просмотра: 08.02.2021
- Огнев, Ярослав Илья Эренбург. Утро мира [Электронный ресурс] / Я. Огнев // LiveJournal : вебплатформа ЖЖ. – Режим доступа: <https://Ognev.livejournal.com/705285.html>, свободный. – Назв. с экрана. – Дата просмотра: 08.02.2021.
- Озеров, Алексей «По распоряжению СТАЛИНА парад в честь дня победы над Японией будет проведен только в Харбине» [Электронный ресурс] / А. Озеров // Коммерческие вести : вебсайт. – Режим доступа: <http://kvnews.ru/news-feed/122173> , свободный. – Назв. с экрана. – Дата просмотра: 28.02.2021.
- Осипов, Сергей Русская рулетка генерала Сулопарова. Как подписали капитуляцию в Реймсе [Электронный ресурс] / С. Осипов// Аргументы и факты AIF.RU: вебсайт. – Режим доступа: https://aif.ru/society/75_victory/russkaya_ruleтка_generala_suslopar

[ova kak podpisali kapitulyaciyu v reymse](#), свободный. – Назв. с экрана. – Дата просмотра: 08.04.2021.

- Парад Победы [Электронный ресурс] // Википедия : вільна енциклопедія. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Парад_Победы, вільний. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 13.04.2021.
- Победный марш [Электронный ресурс] // «Коммерсантъ» : вебсайт. – Режим доступа: <https://www.kommersant.ru/doc/3007777>, свободный. – Назв. с экрана. – Дата просмотра: 14.04.2021.
- Поэт Евгений Долматовский со скульптурной головой Гитлера в Берлине. [Электронный ресурс] // Военный альбом Фотографии Второй мировой и Великой Отечественной войны (1939-1945) : вебсайт. – Режим доступа: <https://waralbum.ru/28735/>, свободный. – Назв. с экрана. – Дата просмотра: 10.04.2021.
- Рудяченко, Олександр Олекса Берест. Вічний лейтенант [Электронный ресурс] / О. Рудяченко // Мультимедійна платформа іномовлення України : вебсайт. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2569694-oleksa-berest-vicnij-lejtenant.html>, вільний. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 13.03.2021.
- Соловьёв, Юрий Генерал Брянского леса [Электронный ресурс] / Ю. Соловьёв // Брянская тема : вебсайт. – Режим доступа: <https://tema32.ru/articles/2015/91/1437/>, свободный. – Назв. с экрана. – Дата просмотра: 28.02.2021.
- Сысоев, Борис Алексеевич Четыре Парада Победы [Электронный ресурс] / Б. А. Сысоев // Сообщество ИнфоНарод.РФ : вебсайт. – Режим доступа: <http://infonarod.ru/info/chetyre-parada-pobedy>, свободный. – Назв. с экрана. – Дата просмотра: 08.04.2021.
- Чепак, Віталій Паради Перемоги 1945 року — Берлін, Москва, Берлін, Харбін [Электронный ресурс] / В. Чепак, Г. Чепак // ZN,UA : вебсайт. – Режим доступу:

https://zn.ua/ukr/SOCIUM/paradi_peremogi_1945_roku_berlin,_mo_skva,_berlin,_harbin.html, вільний. – Назва з екрана. – Дата перегляду: 13.02.2021.

- Эренбург, Илья Григорьевич В Мае 1945 [Электронный ресурс] / И. Г. Эренбур // poems.net.ua : вебсайт. – Режим доступа: https://poems.net.ua/poet/Эренбург_Илья_Григорьевич/В_Мае_1945, свободный. – Назв. с экрана. – Дата просмотра: 08.02.2021

Матеріал збрала та впорядкувала

Бондар О. І.,

бібліотекар І категорії

відділу обслуговування навчальною літературою

науково-технічної бібліотеки

Вінницького національного технічного університету

2021